Bir arkadaş haber verdi. İlber Ortaylı bir televizyon programında “Almanca bilmeyen bir şey bilmiyordur” demiş. Kendisinin Almancası benimkinden daha iyi olduğu için doğal olarak hoşuna gitmiş.

Ortaylı bir yönüyle abartmış çünkü bilim dili halen İngilizcedir. Dünya çapında en geçerli dil de budur.

Bir yönüyle de haklıdır çünkü son otuz yılda Almancanın önemi belirgin olarak arttı, önem olarak Fransızcayı geride bıraktığı söylenebilir.

Bir dilin yaygın olarak kullanılmasının öncelikle ekonomik güce bağlanması doğru değildir. Ekonomik güç önemlidir ama asıl belirleyici olan, insanlığın yüzyıllar boyunca ürettiklerinin önemli oranda bu dilde bulunabilmesidir. İngilizce denilince sadece ekonomik ve askeri gücü değil, büyük kütüphaneleri de hatırlayın. ABD’de 24 saat açık büyük kütüphaneler bulunuyor. Belki İngiltere, Kanada ve Avustralya’da da vardır.

İngilizcenin yanı sıra Fransızca ve Almanca da insanlığın ürettiklerinin büyük oranda bulunabildiği dillerdir.

İkinci Dünya Savaşı’na kadar Fransızca dünya diliydi. Savaştan sonra geriledi ama Almancadan ilerideydi, sonra daha da geriledi.

Fransız aydınlarında şu görüşe sahip olanlar az değildir: Avrupa’da kültürel üretim denilince Almanya akla gelir. Fransa’nın üstünlüğü eskidendi.

Çeviri bir dilin etkinliğinin korunmasında önemlidir. Hangi dilde ve hangi konuda olursa olsun

önemli her yapıt o dile çevrilmelidir. O dilde yazılmışsa daha iyidir –İngilizcenin bu konuda büyük avantajı vardır- yazılmamışsa da çevrilmelidir.

Fransa'da yayınlanan her önemli yapıt kısa sürede Almancaya çevrilir ama tersi doğru değildir. Almanya'da insanı şaşırtacak kadar fazla iyi Fransızca bilen bulunuyor.

Almanca konusunda iki ülkede fena halde şaşırmıştım.

1985'te Moskova'da iken konuştuğum orta yaşlı insanlar genellikle Almanca biliyorlardı. Yabancı dil olarak İngilizce bilmelerini bekliyordum. SSCB'de yıllarca birinci yabancı dil Almanca imiş, İngilizcenin önemi son yıllarda artmış.

1993'te Havana'da üniversite mezunu Almanca bilenlerin fazlalığı karşısında da şaşırmıştım. Bunlar yüksek eğitimlerini Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nde yapmışlar.

Almanya, İngiltere ve Fransa'ya göre oldukça küçük bir sömürgeci devlettir ama dünyada –deyim yerindeyse- burnunu sokmadığı yer bulunmuyor.

Çin kültüründe Almancanın önemli yeri bulunuyor. Sun Yat Sen döneminde Çinceye çevrildiğinde en çok satan kitap Goethe'nin Genç Werther'in Acıları'dır. Çok sayıda genç kitaptan fazlasıyla etkilenip intihar etmiştir.

Afganistan'da Almanca önemlidir çünkü Almanya, İngiltere'nin büyük sömürgesi Hindistan'a girebilmek için bir dönem bu ülkeye önem vermiş, okullar açmıştır.

Nazilerin bazı önemli isimleri savaşı kaybedince Latin Amerika ülkelerine kaçtılar. En fazla gittikleri ülke Bolivya'dır. Bu ülkenin polis ve ordusunu eğittiler. Che'nin öldürülmesinde bu Nazilerin de payı vardır.

Kanıt olması için Che'nin ellerini kestiren ardından da Hamburg konsolosluğuna atanan Bolivya istihbaratından kişiyi Hamburg'da infaz eden Monica Ertl de Almandır. Babası Hitler'in fotoğrafçısıydı. Bu kadın daha sonra İnti Peredo'nun ölümünün ardından Bolivya Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin başına geçti ve La Paz'da polisle çatışmada hayatını kaybetti.

Eski sosyalist ülkeler -mesela Yugoslavya, Bulgaristan, Romanya, Arnavutluk- hakkında araştırma yapmak istiyorsanız en fazla kaynağı Almancada bulursunuz.

Churchill'in sanıyorum altı ciltlik "İngiliz Halkları Tarihi" adlı kitabı vardır. Burada sadece İngiltere'nin değil sömürgelerinin de tarihini –kendine göre- anlatır. Yaklaşık 400 yıl iki numaralı sömürgeci ülke olan Fransa'nın da mutlaka buna benzer yapıtları vardır.

Charles de Gaulle, "Fransa ya büyüktür ya da hiçbir şeydir" demişti ama bu söz geçmişte kaldı.

Almanya son otuz yılda eğitime büyük yatırım yaptı ve bu da onu Avrupa'da entegrasyonu iyi gerçekleştiren ülkeler arasına soktu. Daha önce Almanya bu konuda başarısızdı. Bu konuda sorunlar bitmemiş olmakla birlikte otuz yıl öncesine göre azalmıştır.

Dünyayı izlemek isteyenler mutlaka iyi bir yabancı dil bilmelidir. Bu konuda öncelik İngilizcededir, ardından Almanca gelir; Fransızca ve İspanyolca bunları izler.

Belediye kütüphaneleri ve üniversite kitaplıkları her konuda kaynak dolu ama hem merak etmek ve hem de bu kaynakları anlayacak dil bilgisi gerekiyor.

Fırsat bulabilsem İngilizce ve Almancadan sonra –Fransızcam da var ama az- bir dil daha öğreneceğim. Belki Fransızca olur çünkü bu dili seviyorum. Bir ara Çinceye niyetlendim ama gözüm kesmedi doğrusu… Bazen neden Rusça olmasın diye düşündüğüm de oluyor ama bakalım.